

ORTAÖĞRETİM BAŞARI PUANLARININ ÜNİVERSİTEYE GİRİŞTE İKİ AŞAMALI SINAVDA UYGULANAN ÖYS, ÖSS VE TEK AŞAMALI SINAVDA UYGULANAN ÖSS İLE İLİŞKİLERİ*

RELATIONSHIP BETWEEN SECONDARY SCHOOL PERFORMANCE SCORES AND THREE OTHER UNIVERSITY ENTRANCE EXAMS: TWO-STAGED ÖYS AND ÖSS, AND ONE-STAGED ÖSS

Hülya KELEÇİOĞLU**

ÖZET: Bu çalışmada, 1998 yılında iki aşamalı olarak ÖSS ve ÖYS ile yapılan üniversiteye öğrenci seçme ve yerleştirme sistemi ile 2000 yılında tek aşamalı olarak ÖSS ile yapılan öğrenci seçme ve yerleştirme sistemi ortaöğretim başarıları açısından karşılaştırılmıştır. Araştırmanın verileri, sekiz lisede 1998 yılında ÖSS ve ÖYS'ye girenler ile 2000 yılında ÖYS'ye giren öğrencilerden elde edilmiştir. Bu öğrencilerin 3. sınıf Türk dili ve edebiyatı, tarih, coğrafya, felsefe grubu, fizik, kimya ve matematik dersi başarılarının 1998 yılında ÖSS ve ÖYS puanları ile, 2000 yılında ÖSS puanları ile ilişkisi incelenmiştir. Araştırmanın bulguları, ortaöğretim başarıları açısından her iki yılda uygulanan sistem arasında dikkate değer bir fark olmadığını göstermektedir. Ortaöğretim başarısının iki aşamalı ve tek aşamalı sistemlerde uygulanan sınavlardaki başarıyı açıklama ve yordama gücünün birbirine yakın ve yeterli kabul edilebilecek bir düzeyde olduğu görülmüştür.

Anahtar Sözcükler: üniversiteye giriş sınavları, ortaöğretim başarıları, ÖSYS, ÖSS, ÖYS,

ABSTRACT: This study aims to compare the secondary school performance scores with the three other university entrance exams, the two-staged ÖSS and ÖYS, which were administered in 1998 to select and place the students into university and the one-staged ÖSS, which was conducted with the same purpose in 2000. The data of the study was collected from the the students having taken the ÖYS and ÖSS tests administered in 1998, and the ÖYS test in 2000. The performances of the third year students in Turkish language and literature, history, geography, philosophy, physics, chemistry and maths and their relationship with the 1998 ÖSS and ÖYS scores and the 2000 ÖSS scores were investigated. The findings of the research demonstrate that there is no significant difference between

the two systems with respect to the secondary school performance. This means that secondary school performance is proved to be in the power to explain and predict at a sufficient and acceptable level the performances of the examinations administered first in two stages and then in one stage.

Keywords: university entrance exams secondary school performance, ÖSYS, ÖSS, ÖYS

1. GİRİŞ

Ülkemizde 1981 yılından 1998 yılına kadar iki aşamalı sınavla gerçekleştirilen üniversiteye giriş, 1999 yılından bu yana tek aşamalı sınavla yapılmaktadır. İki aşamalı sınavın birinci aşamasında Öğrenci Seçme Sınavı (ÖSS), ikinci aşamasında Öğrenci Yerleştirme Sınavı (ÖYS) uygulanmıştır. 1987 yılına kadar sınavın ilk aşaması "seçme", ikinci aşaması da "yerleştirme" amacıyla kullanılmakta idi. 1987 yılından itibaren bu iki aşama, iki ayrı sınav haline getirilerek her ikisi de seçme ve yerleştirme amacıyla kullanılmaya başlanmıştır (Dökmen, 1992). 1999 yılında sınav sisteminde yapılan bir değişiklik ile ÖYS kaldırılmış ve tüm yükseköğretim programlarına öğrenci seçme ve yerleştirme ÖSS ile yapılmaya başlanmıştır (ÖSYM, 1999).

Yükseköğretim programlarının kabul ettiği öğrenci sayısının bu kurumlarda öğrenim gör-

*Bu çalışma, Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi Araştırma Geliştirme ve Proje Bölümü ile Milli Eğitim Bakanlığı Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi tarafından desteklenmiştir.

**Yrd. Doç. Dr. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü, Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme Anabilim Dalı.

mek isteyen öğrenci sayısından çok az olması, bazı yükseköğretim programlarının diğerlerinden daha çok tercih edilmesi ve her yıl yükseköğrenim görmek isteyen öğrenci sayısının bir önceki yıla göre artması, ülkemizde yükseköğrenime girişi önemli bir problem haline getirmiştir. Bu problemin çözümüne katkı getirmek amacıyla, sınırlı sayıda da olsa, yükseköğretime öğrenci seçme ve yerleştirmede kullanılan sınavların geçerliği ile ilgili bazı araştırmalar yapılmıştır.

ÜSYM (1979) tarafından, 1977 yılında ÜSS (Üniversitelerarası Seçme Sınavı) adı ile üniversitelere öğrenci seçmek amacı ile uygulanan sınavın geçerliği araştırılmıştır. Bu amaçla ÜSS puanları ile yükseköğretim başarı arasındaki ilişkiye bakılmış ve ÜSS'nin yükseköğretimdeki başarıyı yordamadaki geçerliğinin yükseköğretim programlarına göre değiştiği görülmüştür. ÜSS'nin yükseköğrenime öğrenci seçiminde, orta puan ranjundaki öğrenciler için önem taşıdığı belirtilmiş ve bu grupta yordama geçerliğinin artırılması için iki aşamalı sınav yapılması önerilmiştir.

Aşkar (1985), 1981 yılında ilk kez iki aşamalı olarak uygulanan sınavın geçerliğini incelemiştir. On farklı program türünü kapsayan on dokuz yükseköğretim programı üzerinde yürütülen bu araştırmada, ikinci aşama sınavının yordama gücü, birinci aşama sınavın yordama gücünden daha yüksek bulunmuş; ikinci aşama testlerinin yükseköğretime öğrenci seçme ve yerleştirmede daha uygun olduğu sonucuna varılmıştır. Araştırma kapsamına alınan yükseköğretim programlarında, birinci sınıf derslerinin çoğu ortaöğretim derslerinin devamı sayılabilecek nitelikte ve ÖYS puanı yüksek olan programlarda seçme ve yerleştirme işleminin daha iyi işlediği; dersleri ortaöğretim derslerinin devamı niteliğinde olmayan ve ÖYS puanı düşük olan okullarda yordama gücünün daha düşük olduğu görülmüştür.

Oral (1985), lise başarı ölçüleri ile 1982 ve 1983 yılı ÖSYS puanları arasındaki uyumu incelemiştir. Araştırmanın bulgularına göre, gerek lise başarı ölçülerinde, gerekse ÖSYS puanların-

da gözlenen varyans büyük ölçüde “genel öğrenme” gücünü yansıtmaktadır. Lise başarı ölçülerine yansıyan zihinsel faktörlerle ÖSYS'deki testlerde yoklanan zihinsel faktörler arasında büyük ölçüde uyum bulunmuştur.

Tezbaşaran (1991), 1987 yılında üniversiteye giriş sınavlarında yapılan değişikliklerin, sınavın amacına hizmet etme derecesini incelemiştir. Bu araştırmada, 1987 yılındaki değişiklik, sınavın yordama gücünde beklenildiği gibi artış olduğu; sayısal alanda güçlü olan adayların daha çok bu alana, sözel alanda güçlü olan adayların da daha çok bu alana yönelik tercih yaptığı görülmüştür.

Yukarıda özetlenen araştırmaların bulgularından, tek aşamalı sınavın özellikle orta puan ranjundaki öğrencilerin başarılarını yordamada yetersiz kaldığı ve sınavın ikinci aşamasının üniversite başarısını yordama gücünün birinci aşamasından daha yüksek olduğu; sınavın yordama gücünün yükseköğretim programlarına göre değiştiği görülmektedir. Ayrıca, iki aşamalı sınavda uygulanan ÖYS'nin hem üniversite birinci sınıf başarısını yordama gücünün yeterli kabul edilebileceği, hem de lise başarı ölçüleri ile uyum içinde olduğu ortaya çıkmaktadır. Üniversiteye giriş sınavlarının temel amacı yükseköğretimdeki başarıyı yordamak olduğundan, geçerlik ile ilgili olarak yapılan sınırlı sayıda araştırmaların çoğunluğu da sınavın üniversite başarısını ne derece yordadığı sorusuna cevap aramaktadır. Yaklaşık on beş ile yirmi yıl öncesine dayanan bu araştırmaların sonuçlarına göre de üniversiteye giriş sınavlarının yükseköğretimdeki başarıyı bir ölçüde yordadığı ve lisedeki başarı ölçüleri ile uyum içinde olduğu ortaya çıkmaktadır.

Ülkemizde 25 yılı aşkın bir süredir yapılmakta olan üniversiteye giriş sınavları, orta-öğretimden yükseköğretime geçişi sağlamaktadır. Bu sınavlar, 13'ü lise, 11'i meslek lisesi olmak üzere toplam 24 farklı ortaöğretim kurumundan gelen öğrencileri sınav puanlarına, tercihlerine ve yükseköğretim kurumlarının koşullarına göre fakülteler, dört yıllık yüksekokullar, iki yıllık yüksekokullar ve diğer eğitim kurumları olmak

üzere ülkemizdeki toplam 85 farklı yükseköğretim programına yerleştirmektedir (ÖSYM, 2001-1, s. 5-8; ÖSYM, 2001-2, s. 17). Bu yerleştirme, adaylar arasından bir yükseköğretimde başarılı olma olasılığı diğerlerinden yüksek olanların seçilmesi esasına dayanmaktadır (Özçelik, 1982).

İki aşamalı ve tek aşamalı sistemlerde uygulanan ÖSS'nin kapsamı sözel bölüm ve sayısal bölümden oluşmakta; sözel bölümde Türkçe'yi kullanma gücü ile sosyal bilimlerdeki kavram ve ilkelerle düşünme gücünü yoklayan sorular; sayısal bölümde matematiksel ilişkilerden yararlanma gücü ile fen bilimlerdeki temel kavram ve ilkelerle düşünme gücünü yoklayan sorular yer almaktadır (ÖSYM,1998; ÖSYM,2000). 1999 yılından itibaren uygulamadan kaldırılan ÖYS'de yer alan sorular ise lise öğretim programına dayalı olarak hazırlanmış ve bu sınavda fen bilimleri, matematik, Türkçe, sosyal bilimler ve yabancı dil (Almanca, Fransızca, İngilizce) testleri yer almıştır (ÖSYM,1998). Bu tanımlamalara ve testlerin içeriğine bakılarak, ÖSS'nin bir ölçüde yetenek testi, ÖYS'nin de bir ölçüde başarı testi kapsamında düşünülmesi mümkün görünmektedir. Yetenek testleri ile öğrencilerin genel öğrenme güçleri; başarı testleri ile belirli bir alanda kazanılmış, bu alana özel bilgi ve becerileri ölçüldüğünden yetenek ile başarı ölçüleri arasında bir ilişkinin olması beklenir. Yetenek testleri ile ölçülen genel öğrenme gücü, önceki öğrenmelere dayanmakta; aynı zamanda sonraki öğrenmelerin de bir ölçüde kestiricisi olabilmektedir. (Murphy ve Davidshofer, 1991).

Böylesine önemli olan bir sınavın amacına hizmet etme derecesinin, yani geçerliğinin de yüksek olması beklenir. Sınavın geçerliğinin önemli bir ölçüsü, yükseköğretim başarısını yordama gücü iken, diğer bir ölçüsü de ortaöğretim başarısı ile olan ilişkisidir. Çünkü, gerek iki aşamalı sınavda, gerekse tek aşamalı sınavda öğrencilerin önceki öğrenmelerine dayalı özellikleri arasından yükseköğretime temel olanlar yoklanmaktadır. Üniversiteye girişte kullanılan sınavların yükseköğretime temel olacak lise derslerindeki başarı ile ilişkisi, bu sınavın geçer-

liğine ilişkin bir kanıt oluşturacaktır.

1999 yılında, ÖYS'nin amaçları da ÖSS ile gerçekleştirilmeye başlanmıştır. Yapılan bu düzenleme, ÖSS'nin geçerliğinin en az ÖYS kadar olup olmadığı sorusunu akla getirmektedir. Bu nedenle bu çalışmada, 1998 yılında uygulanan iki aşamalı sınavda kullanılan ÖSS ve ÖYS ile, 2000 yılında uygulanan tek aşamalı sınavda uygulanan ÖSS'nin lise ders başarıları ile ilişkisi karşılaştırmalı olarak incelenmektedir. Böyle bir çalışmanın, ÖSYS sistemlerinin ve kullanılan sınavların geçerliğinin bir yönüyle belirlenmesine katkı getireceği düşünülmektedir. Bu amaçla, araştırmanın problem cümlesi ve alt problemleri aşağıdaki gibi belirlenmiştir.

Problem

Lise 3. sınıf birinci ve ikinci dönem matematik, fizik, kimya ve biyoloji derslerinin 1998 yılı ÖSS sayısal bölümü ve ÖYS matematik ve fen bilimleri puanları ile 2000 yılı ÖSS sayısal bölümü puanlarını yordama düzeyi nasıldır? Lise 3. sınıf birinci ve ikinci dönem Türk dili ve edebiyatı, tarih, coğrafya ve felsefe grubu derslerinin 1998 yılı ÖSS sözel bölümü ve ÖYS Türkçe ve sosyal bilimler puanları ile 2000 yılı ÖSS sözel bölümü puanlarını yordama düzeyi nasıldır?

Alt Problemler

1. *Lise 3. sınıf birinci ve ikinci dönem matematik, fizik, kimya ve biyoloji derslerinin 1998 yılı ÖSS sayısal bölümü ile 2000 yılı ÖSS sayısal bölümü puanlarını yordama düzeyi nasıldır?*
2. *Lise 3. sınıf birinci ve ikinci dönem matematik dersinin 1998 yılı ÖYS matematik puanları ile 2000 yılı ÖSS matematik puanlarını yordama düzeyi nasıldır?*
3. *Lise 3. sınıf birinci ve ikinci dönem fizik, kimya ve biyoloji derslerinin 1998 yılı ÖYS fen bilimleri puanları ile 2000 yılı ÖSS fen bilimleri puanlarını yordama düzeyi nasıldır?*
4. *Lise 3. sınıf birinci dönem Türk dili ve edebiyatı, tarih, coğrafya ve felsefe grubu derslerinin 1998 yılı ÖSS sözel bölümü ile 2000 yılı ÖSS sözel bölümü puan-*

larını yordama düzeyi nasıldır?

5. Lise 3. sınıf birinci dönem Türk dili ve edebiyatı dersinin 1998 yılı ÖYS Türkçe puanları ile 2000 yılı ÖSS sözel bölümü Türkçe puanlarını yordama düzeyi nasıldır?
6. Lise 3. sınıf birinci dönem tarih, coğrafya ve felsefe grubu derslerinin 1998 yılı ÖYS sosyal bilimler puanları ile 2000 yılı ÖSS sosyal bilimler puanlarını yordama düzeyi nasıldır?

YÖNTEM

Bu araştırma, 1998 yılında iki aşamalı sınavda uygulanmış olan ÖSS ve ÖYS'nin ve 2000 yılında tek aşamalı sınavda uygulanmış olan ÖSS'nin lise dersleri ile olan ilişkilerinin incelendiği betimsel bir çalışmadır.

Araştırmanın verileri Tablo 1'de belirtilen okullardan 1998 yılında ÖSS'ye ve ÖYS'ye girenler ile 2000 yılında ÖSS'ye giren öğrencilerden elde edilmiştir.

Tablo 1. Araştırma Kapsamına Alınan Okullar

Okul Adı	1998	2000
Antalya Aksu Anadolu Öğretmen Lisesi	106	160
Balıkesir Sırrı Yırcalı Anadolu Lisesi	209	203
Denizli Lisesi	370	474
Malatya Anadolu Lisesi	35	52
Samsun 19 Mayıs Lisesi	535	789
Samsun Anadolu Lisesi	257	259
Siirt Anadolu Lisesi	23	39
Trabzon Beşikdüzü Anadolu Öğretmen Lisesi	149	166
Toplam	1684	2151

Bu öğrencilerin, birinci ve ikinci dönem için ayrı ayrı olmak üzere, lise 3. sınıf Türk dili ve edebiyatı, tarih, coğrafya, felsefe grubu, fizik, kimya ve matematik derslerindeki yazılı puanları ortalamaları alınmıştır. Ayrıca, 1998 yılı lise ders başarıları elde edilen öğrencilerin ÖSS sözel ve sayısal bölüm doğru cevap sayıları ile

ÖYS Türkçe, sosyal bilimler, matematik ve fen bilimleri alt testleri doğru cevap sayıları alınmıştır. 2000 yılı lise ders başarıları elde edilen öğrencilerin ÖSS sözel ve sayısal bölüm doğru cevap sayıları ile Türkçe, matematik, sosyal bilimler ve fen bilimleri alt testlerinden aldıkları doğru cevap sayıları kullanılmıştır. 2000 yılında ÖSS'nin alt test puanlarına ilişkin veriler ÖSYM kayıtlarından elde edilebilirken, 1998 yılı ÖSS için alt testler seviyesindeki puanlar elde edilememiştir. Araştırma kapsamına, 1998 yılında 1684 öğrenci, 2000 yılında 2151 öğrenci alınmıştır.

Araştırmada lise ders başarısının ÖSS ve ÖYS başarısını yordama düzeyini saptamak için regresyon analizi kullanılmıştır. 1998 ve 2000 ÖSS'nin sözel bölümündeki başarı için lise 3. sınıf Türk dili ve edebiyatı, tarih, coğrafya ve felsefe grubu dersleri; sayısal bölümündeki başarı için matematik, fizik kimya ve biyoloji derslerindeki başarı ölçüt olarak alınmıştır. 1998 ÖYS ve 2000 ÖSS'nin Türkçe alt testindeki başarı için Türk dili ve edebiyatı dersi, sosyal bilimler alt testindeki başarı için tarih, coğrafya ve felsefe grubu dersleri, matematik alt testindeki başarı için matematik dersi, fen bilimleri alt testindeki başarı için fizik, kimya ve biyoloji derslerindeki başarı ölçüt olarak alınmıştır. Yordama gücünün 0,05'i geçtiği durumlardaki regresyon denkleminin katsayıları dikkate alınmıştır.

BULGULAR VE YORUMLAR

Lise 3. sınıf birinci ve ikinci dönem matematik, fizik, kimya ve biyoloji derslerinin 1998 yılı ÖSS sayısal bölümü ile 2000 yılı ÖSS sayısal bölümü puanlarını yordama düzeyi nasıldır?

Lise 3. sınıf birinci ve ikinci dönem matematik, fizik, kimya ve biyoloji derslerinin 1998 ÖSS sayısal bölümü ile 2000 yılı ÖSS sayısal bölümü puanlarına ait regresyon denklemi katsayıları ve çoklu korelasyon katsayılarının kareleri Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Matematik, Fizik Kimya ve Biyoloji Derslerindeki Başarının 1998 ve 2000 ÖSS Sayısal Bölüm Puanlarını Yordama Bağlılıkları

	1998 ÖSS Sayısal Bölüm			2000 ÖSS Sayısal Bölüm		
	r ²	a	b	r ²	a	b
Matem.1	0,51	6,17	0,28	0,58	6,36	0,20
Fizik1			0,31			0,53
Kimya1			-			-
Biyoloji1			0,04			-
Matem.2	0,36	14,11	0,33	0,62	-9,46	0,30
Fizik2			-			0,37
Kimya2			0,18			-
Biyoloji2			0,18			0,29

Tablo 2’de, 1998 yılı ÖSS sayısal bölüm puanlarının lise 3. sınıf birinci dönem matematik, fizik, kimya ve biyoloji dersleri yazılı sınav puan ortalamaları ile olan çoklu korelasyonunun 0,51; aynı derslerin ikinci dönem yazılı sınav puan ortalamaları ile olan çoklu korelasyonunun 0,36 olduğu görülmektedir. Bu yılda, ÖSS puanlarının derslerle olan ilişkisinde ikinci dönemde bir azalma vardır. 1998 yılında lise 3. sınıf birinci dönem matematik, fizik ve biyoloji derslerindeki başarı, ÖSS sayısal bölüm puanları için yordayıcı olurken, kimya dersi başarısının yordayıcı olmadığı; ikinci dönem için ise matematik, kimya ve biyoloji, derslerindeki başarının ÖSS başarısı için yordayıcı olduğu, fizik dersindeki başarının yordayıcı olmadığı görülmektedir. Birinci dönemde, ÖSS başarısı için en fazla fizik dersindeki başarı yordayıcı olurken, ikinci dönemde matematik dersi başarısı en yüksek yordayıcılık gücüne sahiptir.

2000 yılı ÖSS sayısal bölüm puanlarının lise 3. sınıf birinci dönem matematik, fizik, kimya ve biyoloji dersleri yazılı sınav puan ortalamaları ile olan çoklu korelasyonu 0,58; aynı derslerin ikinci dönem yazılı sınav puan ortalamaları ile olan çoklu korelasyonu 0,62’dir. 2000 yılına ait çoklu korelasyonların hem 1998 yılından yüksek, hem de ikinci döneme ait korelasyonların birinci dönemde göre daha yüksek olduğu görülmektedir. 2000 yılı lise 3. sınıf birinci dönem

derslerinden matematik ve fizik derslerindeki başarı ÖSS başarısı için yordayıcı olurken, ikinci dönem derslerinden matematik, fizik ve biyoloji derslerindeki başarı yordayıcı olmaktadır. 2000 yılı ÖSS başarısı için birinci ve ikinci dönem derslerinden en fazla fizik dersi ÖSS başarısını açıklamaktadır. Bu açıklama miktarı, 1998 yılına göre her iki dönem için de oldukça yüksektir. 2000 yılında, matematik dersinin birinci ve ikinci dönem başarılarının ÖSS başarısını açıklama miktarı, 1998’e göre bir düşüş göstermektedir. Birinci dönem kimya dersi başarısının her iki yılda da ÖSS puanları üzerinde bir etkisi olmazken, bu dersin ikinci dönemine ait başarısının 1998 ÖSS puanları üzerinde etkili olduğu görülmektedir. Biyoloji dersine ait başarı, 1998 yılı ÖSS puanları üzerinde çok az da olsa etkili olurken, ikinci dönemdeki etkisi artmakta, 2000 yılında ise bu derse ait ikinci dönem başarısının ÖSS puanları üzerindeki etkisinin 1998 yılından daha fazla olduğu görülmektedir.

Lise 3. sınıf birinci ve ikinci dönem matematik dersinin 1998 yılı ÖYS sayısal bölümü matematik puanları ile 2000 yılı ÖSS sayısal bölümü matematik puanlarını yordama düzeyi nasıldır?

Tablo 3’te, birinci ve ikinci dönem matematik dersi başarıları ile 1998 ÖYS ve 2000 ÖSS matematik puanlarına ait regresyon denkleminin katsayıları ve çoklu korelasyon katsayılarının kareleri verilmiştir.

Tablo 3. Matematik Dersi Başarısının 1998 ÖYS ve 2000 ÖSS Matematik Puanlarını Yordama Bağlılıkları

		1998 ÖYS	2000 ÖSS
		Matematik	Matematik
Matematik 1	r ²	0,45	0,44
	a	-1,19	1,10
	b	0,67	0,67
Matematik 2	r ²	0,39	0,37
	a	1,52	0,39
	b	0,63	0,61

Tablo 3 incelendiğinde, matematik dersi birinci dönem başarısının 1998 yılı ÖYS matematik puanlarını açıklama miktarının 0,45; ikinci

dönem başarısını açıklama miktarının 0,39 olduğu görülmektedir. Birinci ve ikinci dönem matematik dersi başarıları 1998 ÖYS matematik puanları için, birinci dönemdeki başarının etkisi daha fazla olmak üzere, yordayıcıdır. matematik dersi birinci dönem başarısının 2000 yılı ÖSS sayısal bölüm matematik puanlarını açıklama miktarı 0,44, ikinci dönem başarısını açıklama miktarı 0,37'dir. Birinci ve ikinci dönem matematik dersi başarılarının 2000 yılı ÖSS sayısal bölüm matematik puanları için, birinci dönemdeki başarının etkisi biraz fazla olmak üzere, yordayıcı olduğu görülmektedir. Her iki yıl için de, matematik dersinin sınavlar üzerindeki etkisinin ikinci dönemde biraz düştüğü gözlenmektedir. matematik dersi başarısının, 1998 yılı ÖYS matematik ve 2000 yılı ÖSS sayısal bölüm matematik puanları üzerinde benzer etkiye sahip olduğu söylenebilir.

Lise 3. sınıf birinci ve ikinci dönem fizik, kimya ve biyoloji derslerinin 1998 yılı ÖYS sayısal bölümü Fen Bilimleri puanları ile 2000 yılı ÖSS sayısal bölümü Fen Bilimleri puanlarını yordama düzeyi nasıldır?

Tablo 4'te, birinci ve ikinci dönem fizik, kimya biyoloji dersi başarıları ile 1998 ÖYS ve 2000 ÖSS fen bilimleri puanlarına ait regresyon denkleminin katsayıları ve çoklu korelasyon katsayılarının kareleri verilmiştir.

Tablo 4. Fizik Kimya ve Biyoloji Derslerindeki Başarının 1998 ÖYS ve 2000 ÖSS Fen Bilimleri Puanlarını Yordama Bağlılıkları

	1998 ÖYS Fen Bilimleri			2000 ÖSS Fen Bilimleri		
	r ²	a	b	r ²	a	b
Fizik1	0,58	-22,0	0,36	0,51	-15,21	0,56
Kimya1			0,15			-
Biyoloji1			0,35			0,14
Fizik2	0,42	1,16	0,18	0,52	-6,20	0,48
Kimya2			0,33			-
Biyoloji2			0,28			0,35

Fizik, kimya ve biyoloji derslerine ait birinci dönem başarıları, 1998 yılı ÖYS fen bilimleri sorularındaki başarının 0,58'ini, ikinci dönem

başarıları da 0,42'sini açıklamaktadır. Bu derslerin birinci ve ikinci dönem başarılarının ÖYS fen bilimleri bölümündeki başarıyı yordayıcı olduğu görülmektedir. Fizik dersinin birinci dönem başarısını en fazla yordayan ders olduğu, ikinci sırada biyoloji, üçüncü sırada kimya dersinin yer aldığı görülmektedir. İkinci dönemde ise kimya dersi ÖYS fen bilimleri puanlarını en fazla yordarken, ikinci sırada biyoloji, üçüncü sırada da fizik dersi yer almaktadır. Fizik ve biyoloji derslerinin yordayıcılık gücünün ikinci dönemde düştüğü; kimya dersinin ise yükseldiği görülmektedir.

2000 yılı ÖSS fen bilimleri bölümündeki başarının 0,51'ini fizik, kimya ve biyoloji derslerine ait birinci dönem başarıları; 0,52'sini de bu derslerin ikinci dönem başarıları açıklamaktadır. Fizik ve biyoloji derslerindeki birinci ve ikinci dönem başarısı 2000 ÖSS fen bilimleri bölümündeki başarı için yordayıcı olurken, kimya dersi, bu bölümdeki başarı için yordayıcı görünmemektedir. Fizik dersinin yordayıcılık gücünün ikinci dönem düştüğü, biyoloji dersinin yordayıcılık gücünün ise ikinci dönem arttığı görülmektedir. Fizik, kimya ve biyoloji derslerinin birinci dönem başarılarının, 1998 yılındaki ÖYS fen bilimleri başarısındaki değişkenliği açıklama miktarı 2000 yılındaki ÖSS fen bilimleri başarısındaki değişkenliği açıklama miktarından fazla iken, ikinci dönemde bu durumun tersine döndüğü gözlenmektedir. Ayrıca, fizik dersindeki başarının ÖSS'yi yordama gücünün ÖYS'den fazla olduğu; kimya dersinin ÖSS başarısını yordamada etkili bir değişken olmadığı; biyoloji dersinin birinci dönem başarısının ÖYS'yi yordama gücünün daha yüksek, ikinci dönem başarısının da ÖSS'yi yordama gücünün daha yüksek olduğu dikkati çekmektedir.

Lise 3. sınıf birinci dönem Türk dili ve Edebiyatı, tarih, coğrafya ve Felsefe grubu derslerinin 1998 yılı ÖSS sözel bölümü ile 2000 yılı ÖSS sözel bölümü puanlarını yordama düzeyi nasıldır?

Tablo 5'te, birinci ve ikinci dönem Türk dili ve edebiyatı, tarih, coğrafya ve felsefe grubu derslerindeki başarı ile 1998 ÖSS ve 2000 ÖSS

sözel bölüm puanlarına ait regresyon denkleminin katsayıları ve çoklu korelasyon katsayılarının kareleri verilmiştir.

Tablo 5. Türk Dili ve Edebiyatı, Tarih, Coğrafya ve Felsefe Grubu Derslerindeki Başarının 1998 ve 2000 ÖSS Sözel Bölüm Puanlarını Yordama Bağlılıkları

	1998 ÖSS Sözel Bölüm			2000 ÖSS Sözel Bölüm		
	r ²	a	b	r ²	a	b
Türk Dili ve Ed. 1	0,28	21,46	0,39	0,47	8,53	0,26
Tarih1			0,21			0,19
Coğrafya1			-			0,26
Felsefe Grubu1			-0,12			0,12
Türk Dili ve Ed. 2	0,24	21,48	0,42	0,47	6,78	0,33
Tarih2			-			0,14
Coğrafya2			0,17			0,32
Felsefe Grubu2			-			0,10

Tablo 5'e göre, Türk dili ve edebiyatı, tarih, coğrafya ve felsefe derslerine ait birinci dönem başarısı 1998 yılı ÖSS sözel puanlarının 0,28'ini açıklarken, ikinci dönem başarısı da 0,24'ünü açıklamaktadır. Bu derslerden Türk dili ve edebiyatı, tarih ve felsefe derslerinin birinci dönem başarıları 1998 ÖSS başarısı için yordayıcı olurken, ikinci dönem derslerinden Türk dili ve edebiyatı ve coğrafya başarısı yordayıcı görünmektedir. Türk dili ve edebiyatı, birinci ve ikinci dönemde 1998 ÖSS başarısı için yordayıcılık gücü en fazla olan derstir. Bu derslere ait birinci ve ikinci dönem başarısı 2000 yılı ÖSS sözel puanlarındaki değişkenliğin 0,47'sini açıklamakta ve ÖSS sözel puanları için yordayıcı olmaktadır. Birinci ve ikinci dönem için, ikinci dönemde daha fazla olmak üzere, Türk dili ve edebiyatı ile coğrafya dersleri en fazla yordayıcılığa sahiptir. Tarih ve felsefe derslerinin yordayıcılığında, ikinci dönemde düşme görülmektedir.

Bu derslerdeki başarının 2000 yılı ÖSS'deki değişkenliği açıklama miktarının 1998 yılına göre daha fazla olduğu dikkati çekmektedir. Ayrıca, 1998 yılında coğrafya1 ve tarih2 dersleri, ÖSS için yordayıcı olmazken, 2000 yılı ÖSS başarısı için bütün derslerin yordayıcı olduğu gözle çarpılmaktadır.

Lise 3. sınıf birinci dönem Türk dili ve Edebiyatı dersinin 1998 yılı ÖYS sözel bölümü Türkçe puanları ile 2000 yılı ÖSS sözel bölümü Türkçe puanlarını yordama düzeyi nasıldır?

Tablo 6'da, birinci ve ikinci dönem Türk dili ve edebiyatı dersi başarıları ile 1998 ÖYS ve 2000 ÖSS Türkçe puanlarına ait regresyon denkleminin katsayıları ve çoklu korelasyon katsayılarının kareleri verilmiştir.

Tablo 6. Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Başarısının 1998 ÖYS ve 2000 ÖSS Türkçe Puanlarını Yordama Bağlılıkları

		1998 ÖYS	2000 ÖSS
		Türkçe	Türkçe
Türk Dili ve Edebiyatı 1	r ²	0,21	0,26
	a	-3,32	10,84
	b	0,45	0,51
Türk Dili ve Edebiyatı 2	r ²	0,14	0,21
	a	1,40	10,41
	b	0,38	0,46

Türk dili ve edebiyatı dersine ait birinci dönem başarısı 1998 yılı ÖYS Türkçe puanlarındaki değişkenliğin 0,21'ini, ikinci dönem başarısı da 0,14'ünü açıklamaktadır. Bu derste başarı, birinci dönemde biraz daha fazla olmak üzere ÖYS Türkçe puanları için yordayıcı olmaktadır. Bu derse ait birinci dönem başarısı 2000 yılı ÖSS Türkçe bölümü puanlarının 0,26'sını, ikinci dönem başarısı da 0,21'ini açıklamaktadır. Türk dili ve edebiyatı dersi, birinci dönemde daha fazla olmak üzere 2000 yılı ÖSS Türkçe bölümü puanlarını yordamaktadır. 1998 ve 2000 yılında, Türk dili ve Edebiyatının sınav puanlarındaki değişkenliği açıklama ve yordama miktarının ikinci dönemde biraz düştüğü görülmektedir.

Lise 3. sınıf birinci dönem tarih, coğrafya ve Felsefe grubu derslerinin 1998 yılı ÖYS sözel bölümü Sosyal Bilimler puanları ile 2000 yılı ÖSS sözel bölümü Sosyal Bilimler puanlarını yordama düzeyi nasıldır?

Tablo 7'de, birinci ve ikinci dönem tarih, coğrafya ve felsefe grubu derslerindeki başarı ile

1998 ÖSS ve 2000 ÖSS sosyal bilimler puanlarına ait regresyon denkleminin katsayıları ve çoklu korelasyon katsayılarının kareleri verilmiştir.

Tablo 7. Tarih, Coğrafya ve Felsefe Grubu Derslerindeki Başarının 1998 ÖYS ve 2000 ÖSS Sosyal Bilimler Puanlarını Yordama Bağlılıları

	1998 ÖYS Sosyal Bilimler			2000 ÖSS Sosyal Bilimler		
	r ²	a	b	r ²	a	b
Tarih1	0,29	-22,29	0,43	0,38	0,26	0,28
Coğrafya1			0,18			0,30
Felsefe Grubu1			-			0,17
Tarih2	0,19	-9,68	0,28	0,35	2,76	0,27
Coğrafya2			0,18			0,31
Felsefe Grubu2			-			0,15

Tablo 7'ye göre tarih, coğrafya ve felsefe derslerinin birinci dönem başarıları 1998 ÖYS sosyal bilimler puanlarındaki değişkenliğin 0,29'unu, ikinci dönem başarıları da 0,19'unu açıklamaktadır. Tarih ve coğrafya derslerinin birinci ve ikinci dönem başarılarının 1998 ÖYS sosyal bilimler puanları için yordayıcı olduğu, felsefe dersindeki başarının ise yordayıcı olmadığı görülmektedir. Tarih dersine ait başarı, 1998 ÖSS sosyal bilimler puanları üzerinde daha fazla yordayıcılığa sahiptir. Hem bu dersin yordama gücünde, hem de üç dersin ÖYS sosyal bilimler puanlarındaki değişkenliği açıklama gücünde ikinci dönemde düşme görülmektedir. Bu derslere ait birinci dönem başarıları, 2000 ÖSS sosyal bilimler puanlarındaki değişkenliğin 0,38'ini, ikinci dönem başarıları da 0,35'ini açıklamakta ve her iki dönemin başarı puanları, 2000 ÖSS sosyal bilimler puanları için yordayıcı olmaktadır. 2000 yılı puanlarında, birinci dönemden ikinci döneme geçişte hem korelasyon katsayılarında hem de yordama katsayılarında 1998 yılına göre daha az bir düşüş gözlenmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmada, 1998 yılında iki aşamalı olarak ÖSS ve ÖYS ile yapılan üniversiteye öğren-

ci seçme ve yerleştirme sistemi ile 2000 yılında tek aşamalı olarak ÖSS ile yapılan öğrenci seçme ve yerleştirme sistemini ortaöğretim başarıları açısından karşılaştırması amaçlanmıştır. Araştırmanın bulguları genel olarak incelendiğinde, ortaöğretim başarısı açısından her iki yılda uygulanan sistemlerin birinin diğerine tercih edilebileceği yönünde belirgin bir durum görünmemektedir. Ortaöğretim başarısının iki aşamalı ve tek aşamalı sistemlerde uygulanan sınavlardaki başarıyı açıklama ve yordama gücü birbirine yakın ve yeterli kabul edilebilecek düzeydedir.

Bununla birlikte, araştırma bulgularında dikkati çeken bazı noktalar vardır. Bunlardan birincisi, lise 3. sınıf kimya dersi birinci ve ikinci dönem başarılarının 2000 yılı ÖSS sayısal bölüm ve fen bilimleri başarısını yordamada etkili olmadığı; bu dersin birinci dönem başarısının 1998 yılı ÖSS sayısal bölüm puanlarını yordamadığı, ikinci dönem başarısının yordadığı görülmüştür. Kimya dersinin 1998 yılı ÖYS fen bilimleri puanları başarısını yordama gücünün olduğu dikkati çekmektedir. Bu durum, 2000 yılında daha fazla olmak üzere, kimya dersine ait konuların ÖSS'de daha az yer almasından ya da soruların lise ders programı ile daha az ilgili olmasından kaynaklanmış olabilir.

Dikkati çeken ikinci bir nokta, felsefe grubu dersleri ile ilgilidir. Felsefe grubu derslerinin birinci dönemine ait başarının 1998 yılı ÖSS sözel bölümdeki başarıyı yordama gücü yok görünmekte, ikinci dönem başarısı da ÖSS sözel bölüm başarısını yordamamaktadır. Bu derslerin 1998 ÖYS sosyal bilimler puanlarındaki başarıyı yordama gücünün olmadığı; 2000 yılı ÖSS sözel bölüm ve sosyal bilimler puanlarını yordama gücünün olduğu görülmektedir. Bu durum, felsefe grubu derslere ait davranışların 2000 yılı ÖSS'de daha fazla yoklandığının bir göstergesi olabilir.

Araştırmada dikkati çeken bir başka nokta da 1998 ve 2000 yılında uygulanan sınavların sayısal alanlarla ilgili bölümlerinin, sözel alanlarla ilgili bölümlerine göre lise dersleriyle ilişkisinin daha fazla olmasıdır. Sayısal ve sözel bölümler-

rin lise dersleri ile ilişkisi arasındaki fark, 1998 yılında uygulanan sınavlarda daha fazladır. Yani, 1998 yılı ÖSS'nin sözel bölümünün lise dersleri ile ilişkisi 2000 ÖSS'ye göre daha az görünmektedir. Yine, 1998 ÖYS sosyal bilimler puanlarının lise dersleri ile olan ilişkisi 2000 ÖSS'nin sosyal bilimler bölümü puanlarının lise dersleri ile ilişkisinden daha düşüktür. Bu durum, bu sınavlarda, sözel bölümlerde yer alan soruların, ilgili derslerdeki davranışları daha az yoklamasından kaynaklanmış olabilir. Bu sonuca yol açabilecek bir başka neden de, sözel bölümün yokladığı öğrenmelerin, sayısal bölüm kadar okul öğrenmelerine bağımlı olmaması; sözel alandaki öğrenmelerin okul dışı ortamlarda, sayısal alana göre daha kolaylıkla öğrenilebilmesi olabilir. Ancak, 2000 yılında uygulanan ÖSS'nin sözel bölümünün ilgili lise dersleri ile olan ilişkisi 1998 yılına göre daha fazla görünmektedir.

Bu araştırmadan elde edilen sonuçlar, 1998 ve 2000 yılında uygulanan sınavların lise dersleri ile ilişkisi bakımından aralarında dikkate değer bir fark olmadığı doğrultusundadır. ÖSS'nin yetenek sınavına benzerliğinin daha fazla olmasına rağmen lise dersleri ile ÖYS'ye benzer ilişki göstermesi Oral (1985)'in araştırmasından elde ettiği sonuçlarla açıklanabilir. Bu araştırmada, hem lise başarı ölçülerinde gözlenen varyansın hem de ÖSYS puanlarında gözlenen varyansın büyük bölümünün "genel öğrenme gücü" adı verilen bir değişkenden kaynaklandığı ortaya çıkmıştır. 1998 yılında uygulanan ÖSS ve ÖYS ile 2000 yılında uygulanan ÖSS'nin lise başarı ölçüleri ile ilişkili bulunması, Oral'ın araştırmasında ortaya çıkan durumun geçerliğini koruduğunun bir göstergesi olabilir.

Bu araştırma, 2000 yılında uygulanan ÖSS'nin geçerliliği, lise başarı ölçüleri ile karşılaştırılarak incelenmiştir. Ancak ÖSS'nin temel amacı, üniversitedeki başarıyı yordamaktır. Bu nedenle, iki aşamalı ve tek aşamalı sistemlerde

uygulanan sınavların üniversite başarısını yordama gücü araştırılıp, sonuçlar birlikte değerlendirilerek bir karara varılmalıdır.

Bu araştırmada, 24 farklı lise türünden genel liseler, Anadolu liseleri ve Anadolu öğretmen liseleri birlikte incelenmiştir. Lise türlerinin ayrı ayrı incelenmesi, üniversiteye giriş sınavının geçerliğinin okul türlerine göre değişip değişmediğini ortaya çıkarabilir.

KAYNAKLAR

- Aşkar, Petek. **Yükseköğretime öğrenci seçme ve yerleştirme sisteminin geçerliği**. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi. Ankara: 1985.
- Dökmen, Üstün. **T.C. Yükseköğretim kurulu öğrenci seçme ve yerleştirme merkezi, kuruluşu, gelişmesi, çalışması**. Ankara, ÖSYM Yayınları, 1992.
- Murphy, Kevin R ve Charles O. Davidshofer. **Psychological testing principles & applications**. Second edition, Prentice-Hall, Inc.1991
- Oral, Tevfik. **Lise başarı ölçüleri ile ÖSYS puanları arasındaki uyum**. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi. Ankara: 1985.
- ÖSYM, **Öğrenci seçme ve yerleştirme sınavı kılavuzu**. Meteksan Anonim Şirketi, Ankara, 1998.
- ÖSYM, **Öğrenci seçme sınavı kılavuzu**. Meteksan Anonim Şirketi, Ankara, 2000.
- ÖSYM. **2000 Yükseköğretim öğrenci kontenjanları**. ÖSYM Yayınları, Ankara, 2001-1.
- ÖSYM. **Yükseköğretime girişte okul türü ve öğrenim durumuna göre başvuran-yerleşen aday sayıları**. ÖSYM Yayınları, Ankara, 2001-2.
- Özçelik, D.A. **Öğrenci seçme ve yerleştirme sınavı geçerliğinin araştırılmasında kullanılan yöntemlere ilişkin bazı sorunlar**. Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi Araştırma-Geliştirme Birimi. Ankara, 1982.
- Tezbaşaran, Ata. **Yükseköğretime öğrenci seçme ve yerleştirme sisteminde 1987 yılında yapılan değişiklikler üzerine bir araştırma**. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi. Ankara: 1991.
- ÖSYM. **Üniversitelerarası seçme sınavı geçerlik araştırması**. Ankara: ÖSYM Araştırma, Geliştirme ve Proje Birimi,